võttis ta osa Riias A. Winnig'iga (vt.) peetud läbirääkimistest. K. on pärast seda jätkanud oma tegevust Tartus advokaadina, võttes osa ka seltskondlikust ja omavalitsuslikust tegevusest. Ms. on ta 1918—26 olnud „Vanemuise" juhatuse liige ja esimees 1921—25.

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

KRIISA, Tannil, orelimeister, sünd. 9. XI 1866 vkj. Võrumaal Haanja v. Kokemäel väiketalupidaja pojana, sai alghariduse Haanjas Koke algkoolis ning omandas oskuse oreliehitamise alal iseõppimise teel. Ta on toiminud koos vendade Juhaniga (sünd. 1859) ja Jakobiga (sünd. 1861) oreliehitajana Haanjas a-st 1890. — K. on sellest ajast peale ehitanud väiksemaid oreleid koolidele ja a-st 1898 ka suuremaid kirikuile, kokku umb. 50 orelit. Selle hulgalise toodanguga, mis peaaegu terveni on jäänud kodumaale, on K. tõusnud eesti suuremaks ja (A. Terkmann'i kõrval) ka paremaks oreliehitajaks. Neist oreleist on tähtsamad järgmistes kogudustes: Pindi (ehitatud 1902, 12 registrit), Rannu (1906, 12 reg.), Kaarma (1908, 12 reg.), Järva-Peetri (1910, 18 reg.), Vastseliina (1911, 24 reg.), Võru (1913, 30 reg.), Sangaste (1925, 24 reg.), Põltsamaa (1926, 30 reg.), Petseri (1927, 21 reg.), Rakvere (1928, 30 reg.), Rõuge (1929, 30 reg.), Märjamaa (1930, 16 reg.), Türi (1932, 24 reg.), Paide (1934, 16 reg.), Narva-Peetri (1936, 38 reg.) ja Suure-Jaani (1937, 26 reg.).

Isikl. saadud andmed. *T.*

KRISTIAN III, Taani ja Norra kuningas, sünd. 12. VIII 1503 kuningas Frederik I pojana. Isa surma järel (1533) ei valinud riiginõukogu katoliiklik enamus K-i ta luterlikkuse tõttu kuningaks, vaid lükkas, pooldades K-i noorukest poolvenda Hansu, valimise edasi. Valitud Fyen'i ja Jylland'i aadli poolt krahvisõja ja talurahvarahutuste puhkemise järel 1534 kuningaks, tuli K. Holsteinist sõjaväega Taani, lõpetas krahvisõja ja rahustas mässulise talurahva ja linlased, murdes sellega Lüübeki võimupüüded. K-i siseriikliku tegevuse suuremaid saavutisi on reformatsiooni karmikäeline teostamine; surn. 1. I 1559. — Liivimaal toetas K. oma sugulase, peapiiskop Wilhelmi (vt.) orduvastaseid üritusi. See konflikt süvenes, kui K. hakkas rõhutama oma arvatavat üli-musõigust Eestimaa üle, väites, et Valdemar IV (vt.) polevat Eestimaad 1346 ordule müünud, vaid ainult panditanud. Kuna peapiiskop Wilhelm toetas K-i väiteid, vaidles ordu neile õigusega kõvasti vastu. A. 1554 ja 1555 viibisid selle küsimuse pärast ordu saatkonnad Taanis. Suhted paranesid, kui K. riiklikel kaalutlusil sobitas 1557 Liivimaal ordule soodsa kodurahu. Tartu maapäev 1558 otsustas paluda K-lt abi venelaste vastu. Aug-s 1558 saabusid Liivimaa saatkonnad Taani. Esialgu arenesid läbirääkimised liivimaalastega soodsas suunas. Ent siis keeldus haigevoodis lebav K. Taanile tekkinud välispoliitiliste raskuste tõttu sõjalisest abist, nõustudes andma vaid rahalist toetust. Aasta lõpul jätkati läbirääkimisi Riias, kuhu selleks saabusid Taani saadikud. K. suri enne, kui selgus nende viimaste läbirääkimiste negatiivne lõpptulemus.

C. F. Bricka, Dansk biografisk lexikon III (1889); W. Mollerup, Beziehungen (1884). *E. B.*

***KRISTIINA,** Rootsi kuninganna. Rootsi ja Poola vahel sept-s 1635 Stumsdorfis sõlmitud vaherahuga pikendati Altmarki vaherahu (1629) 26 a. võrra. Selle lepingu tagajärjel Liivimaa peamine osa jäi Rootsi valdusse. Rootsi pidi aga loobuma Liivimaa kaguosast, Daugavpilsi (Dünaburgi), Rēzekne (Rositteni), Ludza (Ludseni) ja Vilaka (Marienhauseni) linnusealakonnist; need alad jäid Poola valdusse ja on siitpeale tuntud nn. Poola Liivimaana ehk Väike-Liivimaana. Stumsdorfi vaherahu alusel tuli Rootsil loobuda ka osast Preisi rannikul asetsevaist linnadest: Memelist (Klaipedast), Pillaust, Elbingist ja Danzigi Werderist. A-l 1643 süttinud Rootsi-Taani sõjas vallutasid Rootsi väed Jüütimaa ja Skåne. Aug-s 1645 sõlmitud Brömsebro rahulepingu põhjal sai Rootsi Taanilt Jämtlandi ja Härjedaleni maakonnad, Saaremaa ja Gotlandi saare, peale selle 30 a-ks Hallandi maakonna. Ka vabanesid Rootsi laevad Taanile väinatolli maksmisest. Vestfaali rahu (okt-s 1648) tagajärjel sai Rootsi Ees-Pommeri ühes Rügeni, Usedomi ja Wollini saarega, Taga-Pommerist Stettini linna, peale selle Vismari linna, Breemeni peapiiskopkonna ja Verdeni piiskopkonna. Nende saavutiste tõttu kindlustas Rootsi veelgi enda juhtivat seisukohta Põhjamail. *J. O.*

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 143